

UN STUDIU SINCRETIC ACTUAL

Valeriu SCLIFOS
Institutul de Filologie al AȘM

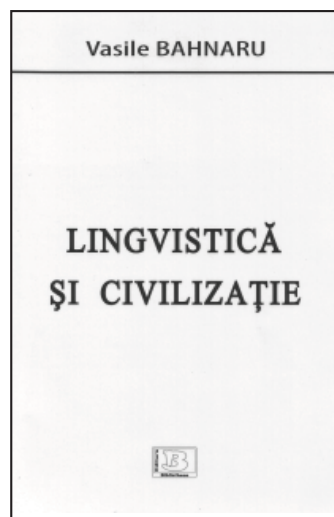
Recent la Editura „Bibliotheca” din Târgoviște, în Colecția *Critică și istorie literară*, a văzut lumina tiparului cartea *Lingvistică și civilizație*, semnată de cunoscutul și apreciatul lingvist român, doctorul habilitat în filologie Vasile Bahnaru. Ea cuprinde o serie de studii și articole temeinice, apărute în ultimii ani în diverse publicații științifice, unde sunt luate în discuție probleme importante din domeniul lingvisticii, sociolingvisticii, culturii și științei. Noua apariție editorială are, după părerea autorului, „un destinatar relativ mare, întrucât include atât studii de strictă specialitate, cât și articole de interes general (sociolingvistică, politică și cultură)”.

Volumul prezentat este constituit din trei compartimente distincte.

Cel dintâi, intitulat *Probleme de lingvistică*, cuprinde opt studii și articole consacrate atât unor probleme importante din domeniul lexicologiei, lexicografiei și semasiologiei, cât și unor chestiuni ce țin de lingvistica generală, istoria lingvisticii românești și de terminologie.

În cel mai amplu studiu din acest compartiment, *Mutații de sens: cauze, modalități, efecte* semasiologul Vasile Bahnaru, cu meticulozitatea-i specifică și ca bun cunoscător al domeniului cercetat, ia în discuție una dintre problemele complicate și controversate (ca să nu le spunem spinoase) ale lingvisticii românești: mutațiile semantice în limba română. Ele reprezintă un „procedeu intern de îmbogățire a lexicului și ocupă o poziție aparte în sistemul vocabularului”.

Lingviștii au constatat că modificările semantice ce țin de termenii din anumite domenii reprezintă o modalitate eficientă de extindere a vocabularului. Astfel, autorul observă că terminologia sportivă, medicală, militară, economică, precum și cea din domeniul biologiei, informaticii, științei, tehnicii etc. constituie o sursă importantă de dezvoltare continuă a sensurilor noi, figurate. Totodată, cercetătorul ajunge la concluzia că „schimbările la care sunt supuse cuvintele pe parcursul dezvoltării istorice afectează atât forma, cât și valoarea lor semantică. Schimbările lexico-semantice în structura și evoluția cuvintelor sunt determinate de dinamica vocabularului unei limbi” (p. 100-101). La expunerea materialului din acest studiu, Bahnaru se oprește pe

Vasile Bahnaru. *Lingvistică și civilizație*. Editura „Bibliotheca”, Târgoviște, 2013, 274 p.

larg și cu lux de amănunte asupra naturii onomasiologice a metasemiei, a factorilor extralingvistici și lingvistici ai metasemiei și a tipurilor de metasemie: implicativă (implicativă spațială, implicativă temporală, spațial-temporală) și similitivă în limba română, a extensivității și restricției sensului.

Într-un alt studiu de proporții din acest compartiment – *Mihai Eminescu – lingvist și promotor al limbii literare românești* – este luat în dezbatere interesul sporit pe care l-a manifestat genialul poet pentru diverse probleme de lingvistică generală. Cercetătorul se oprește mai detaliat asupra opiniilor lui Mihai Eminescu privitoare la limbă, care „este un fenomen eminamente social” și la caracterul unitar al limbii. Poetul este preocupat și de unele probleme privind istoria limbii, stăruiind, în special, asupra „legităților de evoluție a cuvintelor moștenite din limba latină și a celor împrumutate din slavonă în limba română”.

Totodată, constată autorul studiului, Mihai Eminescu „este probabil prima personalitate din cultura noastră care a evidențiat în mod special importanța literaturii religioase pentru istoria limbii și pentru procesul de creare a limbii literare românești” (p. 71). Poetul nepereche a manifestat un interes sporit pentru problemele ortoepiei și ortografiei, a vocabularului limbii române, s-a interesat, de asemenea, și de unele chestiuni controversate de gramatică etc.

Acest compartiment inserează și o serie de studii și articole consacrate lexicologiei, lexicografiei și semasiologiei (*Eseu de interpretare interdisciplinară (lingvistică și literară) a tropilor, Note despre influența lexicografiei franceze asupra celei românești*), terminologiei (*Dimitrie Cantemir – pionier al internaționalizării terminologiei*

românești), unor probleme de lingvistică generală (*Marginalii asupra paradoxurilor logico-semantice în limbă*) și anumitor personalități marcante din istoria lingvisticii românești (*Contribuția academicianului Silviu Berejan la progresul semasiologiei*) ș. a.

În cel de-al doilea compartiment, Probleme de sociolingvistică, lingvistul inserează nouă studii și articole, în care sunt examinate „probleme legate de funcționarea limbii române și de politica Republicii Moldova în domeniul promovării limbii române în calitate de limbă de stat”. De asemenea, autorul se oprește pe larg asupra legislației lingvistice existente și la programul de funcționare a limbilor în Republica Moldova, precum și a unor aspecte ale politicii lingvistice în Republica Moldova.

Astfel, în articolul *Limba română în Republica Moldova: situația și perspectivele* aflăm expusă părerea că pentru ameliorarea situației lingvistice „se impun de urgență mai multe acțiuni: a) Să se revină la glotonimul **limba română** în Constituția Republicii Moldova...; b) Să se creeze, la nivel de stat, o comisie de specialiști (filologi, istorici, filosofi, juriști ș. a.), care să elaboreze o nouă legislație lingvistică, ținându-se cont de normele de drept internațional privind folosirea limbilor...”; c) Să se elaboreze un program de stat în problema transpunerii în viață a noii legislații lingvistice, fiind antrenați în această acțiune filologi, juriști, istorici, filosofi etc.; d) Să fie atestați funcționarii, deputații, conducătorii de instituții, organizații, întreprinderi etc. (indiferent de forma de proprietate) în cunoașterea limbii române; e) Să fie reînființat Departamentul (eventual o Agenție de stat) pentru funcționarea Limbilor...” (p. 174).

În articolul *Declarația de independență și situația limbii române* se trec în revistă adevăratele și pretinsele realizări înregistrate în cei douăzeci de ani de Independență a Republicii Moldova, care s-au dorit pline de idealuri și de noi speranțe în viitor. Această *Declarație*, consideră cercetătorul, constituie „cel mai progresist, mai temerar și mai judicios document adoptat de parlamentul nostru de la 1990 încoace”. Până la urmă s-a adevărit că în realitate aceste realizări n-au fost atât de îmbucurătoare, ci, mai curând, dezolante și că astăzi „trăim un fel de prezent la trecut...”.

În continuarea articolului sunt enumerate, cu lux de amănunte și foarte documentat, un șir de cazuri de trădare din istoria noastră națională (începând cu trădarea lui Bacilis, Vlad Țepeș, Mihai Viteazul ș. a. și ajungând până-n zilele noastre, la actul de trădare al agro-comuniștilor împotri-

va democrațiilor din Parlamentul '90 al Republicii Moldova, când aceștia au pierdut majoritatea în legislativ. De altfel, nu este lipsită de acte de trădare nici perioada actuală. La finele articolului autorul își pune întrebarea logică, creștinească: oare nu este cazul să edificăm și noi un monument al trădării de neam, la fel cum au procedat chinezii din orașul Hang-Clan, care, pe lângă faptul că au construit un templu în cinstea generalului Iao Fey, ucis de un trădător, tot aici au ridicat în fața templului și două statui (a trădătorului și a soției sale), îngropate până la brâu în pământ...

Tot aici sunt incluse câteva studii și articole consacrate diverselor probleme ce țin de: a) starea actuală a limbii române (*Limba română – între Comisii guvernamentale și Cenușăreasă; Limba română în Republica Moldova – 20 de ani de agitație și de incertitudine*); b) promovarea limbii române în calitate de limbă de stat în zone populate în majoritate de vorbitorii altor limbi (*Asinul de la poalele Vezuviului sau limba română în subterfugiile Comratului*); c) corelația limbă – societate – stat (*Eseu asupra limbii ca factor integrator al statului; Meandrele politicii autohtone în problema limbii române; Note privind corelația dintre limbă și stat*); d) accelerarea unificării și standardizării limbii române literare ca urmare a Unirii Principatelor Române din 1859 (*Unirea Principatelor – factor de accelerare a codificării limbii române literare*).

În compartimentul al treilea, *Probleme de cultură și știință*, constituit din cinci studii și articole, sunt examinate unele aspecte legate de factorul politic vis-à-vis de Academia de Științe a Republicii Moldova și de așa-zisa reformare sau, mai bine zis, desființare a ei.

Astfel, în articolul *Despre Academie și politică*, Vasile Bahnaru ajunge la concluzia că „...este necesar ca forțele politice să conștientizeze rolul științei ca factor determinant al progresului economic și social, din care considerente urmează să fie asigurată autonomia științei în raport cu factorul politic, administrarea științei să fie realizată de persoane competente și, în fine, excluderea imixtiunii politicii în activitatea științifică” (p. 234).

În „Proiectul de lege *Cu privire la Academia de Științe și Demonii* lui Fiodor Dostoevski” este analizat cu minuțiozitate un proiect de lege care pretindea a fi un act foarte prețios și plin de importanță. În realitate însă, autorii acestuia au vrut să propună comunității științifice din Republica Moldova „un proiect de lege politizat, cu evidente amprente de personalizare, din care rezultă că interesul politic primează în fața interesului public” (p. 242). Totodată, date fiind

un șir de probe de natură juridică și logică, „acestea vin să demonstreze, relevă în fine autorul, debilitatea și lipsa de profunzime a proiectului examinat”, iar textul în întregime abundă în „imprecizii, incoerențe și erori de natură stilistico-lingvistică”.

În același compartiment, Vasile Bahnaru, într-un studiu valoros, ia în discuție influența nefastă rusească asupra culturii și spiritualității românești din Basarabia (*Meandrele culturii românești din Basarabia de sub ocupație țaristă*).

În articolul *Perspectivile reunificării Basarabiei cu Țara* cercetătorul constată că „reunificarea se

realizează încet, dar cu pași siguri”, iar în *Făuritorii Unirii din 1918 – descendența lor socială* este evidențiată apartenența socială a celor 86 de deputați în *Sfatul Țării* care au votat Unirea Basarabiei cu Țara.

În concluzie, ținem să subliniem faptul că volumul de studii și articole *Lingvistică și civilizație* reprezintă o contribuție importantă în lingvistica românească. Indiscutabil, noua apariție editorială va fi utilă doctoranzilor, masteranzilor, profesorilor, studenților și altor categorii de cititori interesați de problemele limbii române.

Tudor Zbârnea. *Portret*, u/p, 1000 × 800 mm, 2010